

การศึกษาวิเคราะห์การปฏิสังขรณ์และการจัดการเสนาสนะ
ของวัดอุทรายคำ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
**An Analytical Study of Paṭisanthàra and Senāsana
Management
of Wat Ousaikham, Muang District, Chiang Mai Province**

มัชฌิมา วชิระโพธิ์*

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ ๒ ข้อ ๑) เพื่อศึกษาปฏิสังขรณ์และการจัดการเสนาสนะในพระพุทธศาสนาเถรวาท และ ๒) เพื่อวิเคราะห์ปฏิสังขรณ์และการจัดการเสนาสนะของวัดอุทรายคำ การวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ แล้วทำการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑) การปฏิสังขรณ์ตามหลักพระพุทธศาสนา มีสองประเภทคือ อามิสปฏิสังขรณ์และธรรมปฏิสังขรณ์ ลักษณะที่เป็นอามิส คือการปฏิสังขรณ์ด้วยอามิสสิ่งของ มีธรรมน้อยหรือไม่มีเลย ลักษณะที่เป็นธรรม คือการปฏิสังขรณ์ด้วยธรรม มีอามิสสิ่งของน้อยหรือไม่มีเลย และมีลักษณะที่เป็นทั้งอามิสและธรรมพร้อมกัน คือการปฏิสังขรณ์ด้วยอามิสและด้วยธรรม

๒) เสนาสนะตามหลักพระพุทธศาสนา มี ๒ ประเภท คือ เสนาสนะตามธรรมชาติ หมายถึง โคนไม้ ป่า ถ้ำ และเสนาสนะที่สร้างขึ้น หมายถึง กุฏิ วิหาร และ ปราสาท เป็นต้น

๓) การปฏิสังขรณ์และการจัดการเสนาสนะที่พัทธสงฆ์ของวัดอุทรายคำ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ มีการวางระบบการจัดการทั้งการปฏิสังขรณ์ต้อนรับและที่พักโดยการผสมผสานทั้งจากแนวคิดของพระวินัยและสมณินิยม อย่างไรก็ตาม การปฏิสังขรณ์หลักของวัดอุทรายคำ ยังคงเป็นการปฏิบัติตามหลักการ อามิสปฏิสังขรณ์ กล่าวคือ การต้อนรับผู้มาเยือนด้วยสิ่งของที่ประณีต ตามหลักพระธรรมวินัยซึ่งเป็นที่เข้าใจและยอมรับจากพระสงฆ์อาคันตุกะที่มาใช้บริการ

คำสำคัญ : ที่พัทธสงฆ์, เสนาสนะ, ปฏิสังขรณ์, วัดอุทรายคำ

* นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ABSTRACT

The main objectives of this research were two folds including 1) to study the Pañisanthàra and Senàsana management in Theravàda Buddhism and 2) to analyze the Pañisanthàra and Senàsana management of Wat Ou Sai Kham. The research was conducted by the qualitative research method and the major findings were as follows:

Regarding to the Pañisanthàra and its gesture, it refers to the hospitality that can be divided into 2 aspects as: 1) âmisapañisanthàra or welcoming by food, drinks or facilities, which less focus on the doctrines and 2) Dhamma pañisanthàra or doctrinal hospitality, it is less involved with materials. However, the doctrines of Pañisanthàras can be practiced both at the same time - âmisapañisanthàra and Dhamma pañisanthàra.

Additionally, the Senàsana or the resting place in Theravàda Buddhism, it is divided into two kinds: 1) the resting place in the nature viz. forest, stub, cave and 2) the resting place created by human viz. a monk's lodging Kutī, a dwelling-place for monks (Vihàra), the consecrated assembly hall (Uposatha), etc.

Regarding to the pattern of Pañisanthàra and Senàsana management of Wat Ou Sai Kham, it has been established the mixed hospitality management between the Buddhist Disciplines (Vinaya) and the modern residence management. However, the Pañisanthàra and Senàsana management of Wat Ou Sai Kham was based on the âmisapañisanthàra or welcoming by food, drinks or facilities in line with the Buddhist Doctrines. It was also found that the most of monk visitors have been satisfied with the manner of Pañisanthàra and Senàsana management of Wat Ou Sai Kham.

Keywords : monk residence, Senāsana, Pañisanthāra, Wat Ousaikham

บทนำ

สังคมตั้งแต่ยุคอดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้คนจะมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กันเสมอ ทั้งในฐานะส่วนตัว และในฐานะตัวแทนของกลุ่มองค์กร เพื่อประโยชน์ในด้านใดด้านหนึ่งหรือเพื่อเป็นการเจริญ ความสัมพันธ์ผูกมิตรไมตรี และเพื่อพูดคุยสนทนาปราศรัยแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสาร แม้กระทั่ง การไปเยี่ยมเยียนพบปะกันในฐานะของเพื่อนที่รู้จักมักคุ้นกัน เมื่อเกิดการพบปะพูดคุยกันเช่นนี้เกิดขึ้น หน้าที่เจ้าของบ้านที่จะต้องทำ คือการ ปฏิสันถาร หรือการทักทายปราศรัย การต้อนรับ การรับรอง และการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้มาติดต่อด้วย ความเป็นมิตรและให้ความเอาใจใส่ ทำให้ผู้มาติดต่อเกิด ความรู้สึกสะดวกสบายและพึงพอใจ^๑ ปฏิสันถารหรือการต้อนรับนั้นถือ ว่ามีความสำคัญใน พระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก กล่าวคือ การปฏิสันถาร คือการแสดงความเคารพอย่างหนึ่ง ซึ่งใน พระพุทธศาสนานั้นได้แบ่งปฏิสันถารไว้สองประการดังนี้^๒ ๑.อามิสปฏิสันถาร ปฏิสันถารด้วยสิ่งของ ๒. ธรรมปฏิสันถาร ปฏิสันถารด้วยธรรมหรือโดยธรรม ได้แก่ การต้อนรับด้วยพูดจาปราศรัย ด้วย คำพูดที่สุภาพอ่อนโยน และคำพูดที่อ่อนหวาน และประกอบด้วยประโยชน์

ปัจจุบันนี้ปัญหาที่พระภิกษุสงฆ์ผู้เดินทางได้ประสบนั้นคือ การไม่สามารถหาที่พักค้างคืนได้ ระหว่างการเดินทางไกล อันเนื่องด้วยการต้องไปปฏิบัติศาสนกิจ โดยไม่สามารถเข้าพักค้างคืนใน โรงแรมหรือสถานที่พักค้างคืนตามแบบฆราวาสได้ เพราะจะเป็นการผิดวินัยและชาวโลกอาจติเตียนใน ความไม่เหมาะสมแห่งการเป็นสมณะได้ (โลกวัชชะ) จึงมีความจำเป็นต้องพักค้างคืนตามวัดวาอาราม เท่านั้น แต่ปัจจุบันนี้วัดหลายแห่งมักไม่สะดวกใจในการปฏิสันถารด้วยการให้เสนาสนะ คือให้การ รับรองเพื่อค้างคืนภายในบริเวณวัด เพราะเกรงความไม่ปลอดภัย ภิกษุผู้เดินทางอาจเป็นคนแปลก หน้าไม่รู้จักกันซึ่งไม่มั่นใจว่าเป็นภิกษุจริงหรือไม่ หรืออาจเป็นผู้ร้ายแฝงมาในคราบของพระภิกษุ ประการต่อมาทางวัดอาจไม่สะดวกใจเนื่องด้วยความไม่พร้อมในด้านที่พักที่ไม่เป็นสัดส่วน หรือวัดเพ่ง

^๑ พระมหาจิรศักดิ์ จิระมโธ (แสงเงิน), “การศึกษาวิเคราะห์ปฏิสันถารในพระไตรปิฎก”, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^๒ อจ.ทุก.(ไทย) ๒๐/๓๙๗/๑๑๖.

เสร็จจากงานพิธีกรรมหรืองานฉลองสมโภช ซึ่งอาจมีความไม่เป็นระเบียบอาจทำให้ทางวัดรู้สึกกระดากอาย ถ้าหากต้องรับรองภิกษุผู้มาเยือน

ถึงแม้ว่าปัจจุบันนี้วัดต่าง ๆ ในประเทศไทยหรือในต่างประเทศ ได้ให้การต้อนรับพุทธศาสนิกชนผู้เดินทางมาแสวงบุญ ด้วยเสนาสนะกันเป็นจำนวนมาก แต่วัดเหล่านั้นยังไม่ได้จัดเตรียมเสนาสนะสำหรับอาคันตุกะไว้อย่างเป็นสัดส่วน เพียงแต่ให้อาคันตุกะได้เข้ามาพักกันตามอรรถภาพของวัดนั้น ๆ ซึ่งบางครั้งได้สร้างความไม่สะดวกใจให้กับทั้งสองฝ่าย แต่เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการจัดเสนาสนะไว้สำหรับอาคันตุกะแล้วพบว่า “วัดอุทรายคำ” เป็นวัดที่ตั้งอยู่บนถนนข้างม่อเก๋ ตำบลข้างม่อ อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีความแตกต่างจากวัดอื่น ๆ เพราะมีการจัดรูปแบบของการให้บริการเสนาสนะคือที่พักให้อาคันตุกะทั้งฝ่ายสงฆ์และฆราวาสไว้อย่างน่าสนใจและเป็นสัดส่วนที่เหมาะสม ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งใหม่สำหรับสังคมไทยที่ควรได้รับการวิจัยและถอดบทเรียน เพื่อนำไปเป็นแนวทางและเป็นประโยชน์ต่อไป

๑. วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๑ เพื่อศึกษาการปฏิสังขรณ์และการจัดการเสนาสนะในพระพุทธศาสนา

๑.๒ เพื่อวิเคราะห์การปฏิสังขรณ์และการจัดการเสนาสนะที่พักสงฆ์ ของวัดอุทรายคำ อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่

๒. ขอบเขตการวิจัย

๒.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

เพื่อศึกษาปฏิสังขรณ์และเสนาสนะในพระพุทธศาสนาเถรวาท ในด้านแนวคิด ความหมาย ลักษณะ ความสำคัญ ประเภท วิธีปฏิบัติ ผลของการปฏิสังขรณ์และผลการจัดเสนาสนะในพระพุทธศาสนาเถรวาท รูปแบบการบริหารจัดการและผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบในการปฏิสังขรณ์และจัดเสนาสนะของวัดอุทรายคำ อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่

๒.๒ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สัมภาษณ์แบบเจาะจง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยอ้อมกับวัดอุทรายคำ ดังต่อไปนี้ ๑. เจ้าอาวาสวัดอุทรายคำ (พระครูพิศาลบุญนิวิฐ, เจริญ ฐิตปัญโญ) และพนักงานปฏิบัติงานที่พักสงฆ์ วัดอุทรายคำ ๒. พระอาคันตุกะสงฆ์ ๓. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ๔. พระสงฆ์ชั้นปกครอง ๕. คฤหัสถ์ (พุทธศาสนิกชน)

๒.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

วัดอุทรายคำ อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่

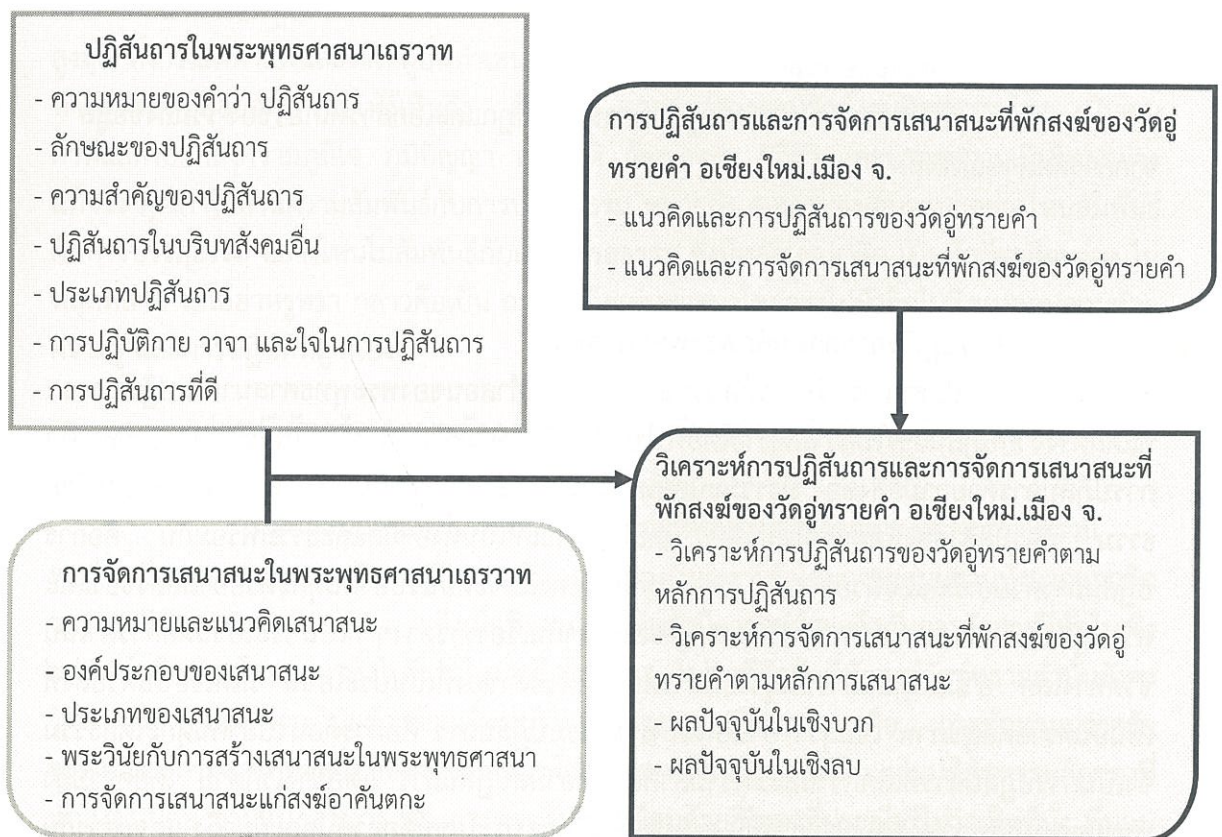
๒.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล มิถุนายน – สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

๓. สมมติฐานการวิจัย

การปฏิสังขรณ์และการจัดการเสนาสนะที่พิกสงฆ์ ของวัดอุทรายคำ อำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ มีความเหมาะสมและถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย

๔. กรอบแนวคิดในการวิจัย

๕. วิธีดำเนินการวิจัย

๕.๑ รูปแบบการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documents) การศึกษาภาคสนามเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) และการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ (Non-participants observation)

๕.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สัมภาษณ์แบบเจาะจง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยอ้อมกับวัดอุทรายคำ ดังต่อไปนี้ ๑. เจ้าอาวาสวัดอุทรายคำ (พระครูพิศาลบุญนิวิฐ, เจริญ ฐิตปัญโญ) และพนักงานปฏิบัติหน้าที่พักสงฆ์ วัดอุทรายคำ ๒. พระอาคันตุกะสงฆ์ ๓. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ๔. พระสงฆ์ชั้นปกครอง ๕. คฤหัสถ์ (พุทธศาสนิกชน)

๕.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

๕.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีพรรณนาโดยนำข้อมูลจากพระไตรปิฎกและเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

๖. ผลการวิจัย

๖.๑ การปฏิสังขรณ์ตามหลักพระพุทธศาสนา

ปฏิสังขรณ์หรือการต้อนรับแขกตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นปฏิสังขรณ์ที่แตกต่างจากปฏิสังขรณ์ในความหมายโดยทั่วไป โดยมีลักษณะดังต่อไปนี้ ลักษณะที่เป็นอามิส คือ การปฏิสังขรณ์ด้วยอามิสสิ่งของ มีธรรมะน้อยหรือไม่มีเลย ลักษณะที่เป็นธรรม คือ การปฏิสังขรณ์ด้วยธรรม มีอามิสสิ่งของน้อยหรือไม่มีเลย และมีลักษณะที่เป็นทั้งอามิสและธรรมพร้อมกัน คือ การปฏิสังขรณ์ด้วยอามิสและด้วยธรรม ลักษณะนี้เจ้าของถิ่นจะต้อนรับอาคันตุกะด้วยอามิสสิ่งของและพร้อมกันนั้นก็กล่าวแนะนำ กล่าวทักทาย และสนทนากันเรื่องราวต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตทางโลก อามิสปฏิสังขรณ์นั้นมุ่งไปที่การต้อนรับด้วยสิ่งของที่เป็นประโยชน์ มิได้เจือปนด้วยสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่นสุรา ยาเสพติด ส่วนธรรมปฏิสังขรณ์ คือการต้อนรับอาคันตุกะโดยธรรม ซึ่งเป็นการปฏิสังขรณ์ที่เลิศกว่าและมีความสำคัญกว่าอามิสปฏิสังขรณ์ แต่อย่างไรก็ตาม โดยความมุ่งหมายของปฏิสังขรณ์ทั้ง ๒ ประการนั้น ต่างมุ่งเพื่อเกื้อกูลประโยชน์ต่ออาคันตุกะผู้มาถึง แต่จะต่างกันก็โดยที่วัตถุที่นำมาต้อนรับเท่านั้น ปฏิสังขรณ์ประการแรกเป็นการให้สิ่งของ คือปัจจัย ๔ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิต ในส่วนของปฏิสังขรณ์ประการหลัง เป็นการมองไปที่ความเป็นสาระของชีวิต โดยถือว่ามนุษย์ไม่ควรหยุดอยู่เพียงการได้อามิสที่สมบูรณ์เท่านั้น แต่ควรได้ธรรมเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วย ซึ่งชี้ให้เห็นว่าถ้าเจ้าถิ่นอยู่ในวิสัยที่ทำได้ ควรต้อนรับอาคันตุกะด้วยอามิสและด้วยธรรมควบคู่กันไป เพื่อให้ปฏิสังขรณ์ที่ตนทำนั้นให้สมบูรณ์ เกิดประโยชน์แก่ผู้รับได้ยิ่งยไปกว่า

๖.๒ เสนาสนะตามหลักพระพุทธศาสนา

เสนาสนะในทางพระพุทธศาสนามี ๒ ประเภท คือ เสนาสนะตามธรรมชาติ หมายถึง โคนไม้ ป่า ถ้ำ เป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกล่าวคือ เป็นที่สำหรับปฏิบัติธรรมและเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสงฆ์ผู้ออกจากเรือน และเสนาสนะที่สร้างขึ้น หมายถึง กุฏิ วิหาร ปราสาท ศาลาการเปรียญ หอระฆัง ตึกแถว โรงเรียน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไป มีส่วนร่วมในการสร้างเสนาสนะถวายแก่พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติศาสนกิจ ทั้งเป็นการเกื้อกูลกันและกัน ตลอดถึงเป็นการเชื่อมโยงสังคมมนุษย์ด้านต่าง ๆ ไว้ด้วยกัน เป็นระบบพัฒนาเสนาสนะให้กลมกลืนกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป คุณค่าในด้านการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา หมายถึง คุณค่าในการทำนุบำรุงเกี่ยวกับเสนาสนะ เป็นการทำความดีต่อตนเอง ทั้งต่อส่วนรวม รู้จักการเสียสละช่วยเหลือกัน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ประสานประโยชน์เพื่อการพัฒนาสังคมพระสงฆ์ด้านที่อยู่ให้มั่นคงแข็งแรง และใส่ใจการพัฒนาด้านอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับพระสงฆ์มากยิ่งขึ้น คุณค่าด้านการประพาศศิลปตามพระวินัย หมายถึง คุณค่าที่พระภิกษุได้ศึกษาเรียนรู้ตามสิกขาบทหรือพระวินัย ไม่ล่วงละเมิดสิกขาบท สามารถปฏิบัติในเสนาสนะทั้งปวงได้ถูกต้อง โดยมีระเบียบ กฎ กติกาของสงฆ์เป็นมาตรฐานสูงสุด ทั้งกรณีที่ทำเองและใช้ให้ผู้อื่นทำเสนาสนะ คุณค่าด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม หมายถึง คุณค่าทางพุทธศิลป์ที่สืบทอดมาเพื่อให้รู้เห็นถึง สัจธรรม ควรค่าต่อการอนุรักษ์งานศิลปกรรมไทย เป็นคุณค่าที่แสดงออกถึงความภูมิใจ ภูมิปัญญา เชื้อชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตและมรดกความเป็นไทยอย่างแท้จริง คุณค่าในด้านความสัมพันธ์กับการบรรลุนิพพาน หมายถึง คุณค่าของเสนาสนะอย่างไหนสัมพันธ์กับการบรรลุนิพพาน อย่างไหนไม่สัมพันธ์กับการบรรลุนิพพาน ซึ่งมีหลักเกณฑ์คือ เป็นที่สวด เรียบง่าย ไม่พลุกพล่าน ไม่โอ้อวดหรูหรา กล่าวคือเป็น การเข้าถึงแก่นศาสนาโดยตรงไม่มัวติดในสิ่งแปลกปลอมด้วยความรู้ และการปฏิบัติที่ถูกต้อง

๖.๓ การปฏิสังขรณ์และการจัดการเสนาสนะที่พัทธสงฆ์ของวัดอุทัยคำ อ.เมือง จ. เชียงใหม่

การปฏิสังขรณ์และการจัดการเสนาสนะที่พัทธสงฆ์ของวัดอุทัยคำจากภาพรวมพบว่า มีการวางระบบการจัดการทั้งการปฏิสังขรณ์ต้อนรับและที่พักโดยการผสมผสานทั้งจากแนวคิดของพระวินัยและสมัยนิยม ซึ่งเมื่อพิจารณาให้ดีแล้วมีความคล้ายคลึงกับการจัดการที่พักในเชิงพาณิชย์หรือเรียกโดยภาษาทั่วไปที่เข้าใจง่ายคือโรงแรม ในกรณีศึกษาที่พัทธสงฆ์วัดอุทัยคำนั้นยังคงรักษาตามกรอบของพระวินัยที่ว่าด้วยเรื่องปฏิสังขรณ์ทั้งธรรมปฏิสังขรณ์ คือ การทักทายปราศรัย พุดคุย และถามสารทุกข์สุกดิบของผู้มาเยือนเพื่อแสดงการต้อนรับและใส่ใจ และปฏิสังขรณ์หลักของที่พักสงฆ์นั้นคือ อามิสปฏิสังขรณ์ คือ การต้อนรับผู้มาเยือนด้วยสิ่งของที่ประณีต ไม่ว่าจะเป็นที่นั่ง ที่นอน อาหาร ฯลฯ และเหมาะสมกับบุคคลแต่ละคน ทั้งตามจริต ฐานะทางสังคม วัย และความจำเป็นในด้านอื่น ๆ ของผู้มาเยือน นอกจากนี้ทางวัดไม่ได้เลือกว่าจะต้องต้อนรับเฉพาะกลุ่มบุคคลใด ซึ่งจากการศึกษาโดยการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมนั้น พบว่าผู้ที่มาเยือนโดยส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุสงฆ์สามเณรทั้งพุทธศาสนาเถรวาทและมหายาน เดินทางมาจากทั่วสารทิศทั้งภายในประเทศซึ่งเดินทางมาจากทุกภาคและที่มาจากต่างประเทศ ส่วนกลุ่มอื่นเป็นฆราวาสที่เดินทางติดตามพระสงฆ์มา หรืออาจเป็นฆราวาสที่เคยเดินทางมากับพระสงฆ์หรือพระสงฆ์ที่เคยเดินทางมาพัก

เป็นผู้แนะนำให้มาพัก ดังนั้นการจัดการทั้งการปฏิสังขรณ์ต้อนรับและการจัดการที่พักสงฆ์ของวัดอยู่
ทรายคำนั้น เป็นไปเพื่อสงฆ์และผู้เดินทางทั่วไปที่มาจากทั่วสารทิศ

๖.๔ วิเคราะห์การปฏิสังขรณ์และการจัดการเสนาสนะที่พักสงฆ์ของวัดอยู่ทรายคำ

๖.๔.๑ เมือง จ.เชียงใหม่

จากการวิเคราะห์การปฏิสังขรณ์และการจัดการเสนาสนะที่พักสงฆ์ของวัดอยู่ทรายคำ
นั้น ในภาพรวมทางวัดได้มีการจัดการที่พักสงฆ์ตามหลักพระวินัยทั้งในด้านการปฏิสังขรณ์และการจัด
เสนาสนะรับรอง ในรายละเอียดส่วนใหญ่พบว่าอาจเป็นการจัดการตามพระวินัยผสมผสานกับตาม
สมัยนิยม เพราะการจัดหาวัสดุเพื่อทำการปฏิสังขรณ์และรับรองด้วยเสนาสนะนั้นได้มาจากซื้อหาจาก
ท้องตลาดทั่วไปที่มีจัดจำหน่าย วัสดุบางอย่างในสมัยปัจจุบันนี้จึงไม่ปรากฏในพระวินัย แต่ยังพอเป็นที่
เข้าใจและรับได้สำหรับพระสงฆ์อาคันตุกะที่มาใช้บริการ แต่ในทัศนะของประชาชนทั่วไปที่ขาด
ความรู้ทางพระวินัยของพระสงฆ์ จะใช้ความรู้สึกของตนเองคือภูมิหลังทางความรู้ที่คิดว่าพระสงฆ์ต้อง
เป็นแบบพระปฏิบัติกรรมฐานในที่สงัดวิเวก โดยขาดการพิจารณาถึงบริบทของสังคมในยุคปัจจุบัน ที่
พระสงฆ์ผู้เดินทางไม่สามารถหาที่พักค้างคืนระหว่างการเดินทางได้ง่ายเฉกเช่นในสมัยพุทธกาล รวม
ไปถึงการที่พระสงฆ์ผู้เดินทางสามารถบริโภคเสนาสนะภายในที่พักสงฆ์ได้ ถึงแม้ความเห็นของฆราวาส
ทั่วไปที่มองว่าหุงหาราเกินไปไม่เหมาะสมกับสมณะสาธูป แต่เมื่อพิจารณาให้ดีแล้วนั้น ถือว่าเป็นการ
บริโภคที่ไม่ได้เป็นปกติวิสัยจนถึงระดับที่เป็นความเคยชิน ซึ่งเจตนาของทางวัดนั้นเพียงต้องการจัด
เสนาสนะรับรองโดยของที่ประณีตเท่านั้น เพื่อแสดงการปฏิสังขรณ์ด้วยอามิสที่ดี และเป็นไปเพื่อการ
อนุเคราะห์พระสงฆ์ผู้เดินทางให้ได้รับความสะดวกและเกิดความเป็นสิบลายะในระหว่างการเดินทาง
ส่วนประการที่สำคัญที่สุดเพื่อเป็นการบรรเทาปัญหาสำหรับพระสงฆ์ผู้เดินทางมายังจังหวัดเชียงใหม่
และบริเวณใกล้เคียงที่ไม่สามารถหาที่พักได้

๗. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากผลการศึกษาของงานวิจัยนี้ตามวัตถุประสงค์ซึ่งมีประเด็นการศึกษาในภาพรวมสี่ประเด็น
ทำให้ได้ทราบองค์ความรู้ดังต่อไปนี้ การปฏิสังขรณ์ในพระพุทธศาสนา การจัดการเสนาสนะใน
พระพุทธศาสนา การปฏิสังขรณ์และรูปแบบการปฏิสังขรณ์ของวัดอยู่ทรายคำ และการจัดการเสนาสนะ
โดยที่พักสงฆ์ที่เป็นรูปแบบของวัดอยู่ทรายคำ ซึ่งเห็นได้ว่าประเด็นมิติทางการศึกษานั้นสามารถแบ่ง
ออกเป็นสองส่วนที่สำคัญคือ มิติทางพระพุทธศาสนาและมิติโดยความสามารถในการจัดการของทาง
วัดอยู่ทรายคำที่บูรณาการกับมิติทางพระพุทธศาสนา

๘. ข้อเสนอแนะ

๘.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

การทำความเข้าใจด้านการจัดการที่พักสงฆ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่พักสงฆ์อาคันตุกะ
(พระสงฆ์ผู้เดินทาง) จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำความเข้าใจในสองมิติที่สำคัญคือด้านข้อธรรมวินัยและ
กาลสมัย โดยพิจารณาจากข้อธรรมวินัยในเรื่องการปฏิสังขรณ์โดยการให้เสนาสนะสำหรับสงฆ์
อาคันตุกะ ส่วนด้านกาลสมัยคือด้านปัญหาของสงฆ์อาคันตุกะในการหาที่พักระหว่างการเดินทาง

๘.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ

วัดที่ต้องการนำรูปแบบและวิธีการของกรณีศึกษาที่พิกสงฆ์วัดอุทรายคำไปประยุกต์ใช้นั้น ต้องคำนึงถึงขนาดและความเหมาะสมของพื้นที่ใช้สอยที่เป็นเขตสังฆาวาสภายในวัด และความพร้อมในหลาย ๆ ด้านของทางวัด เช่น ปัจจัยที่จะนำมาใช้ในการก่อสร้างและระบบจัดการทรัพยากรด้านบุคลากรที่จะทำให้การจัดการดำเนินไปได้ด้วยดี และควรออกแบบระบบการจัดการที่พิกสงฆ์ทั้งหมดที่สอดคล้องกับพระวินัยสงฆ์และกาลสมัยเป็นสำคัญ

๘.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้ที่ต้องการศึกษาในประเด็นการปฏิสังขรณ์และการจัดการเสนาสนะในทางพระพุทธศาสนาเถรวาทสามารถทำการศึกษได้ในลักษณะเช่นเดียวกันกับการศึกษาในครั้งนี้ เพียงแต่เปลี่ยนกรณีศึกษา ซึ่งจะให้เห็นรูปแบบในการจัดการที่แตกต่างกันในแต่ละกรณีศึกษา หรือสามารถทำการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาเปรียบเทียบสองแห่ง ซึ่งจะได้เห็นความเหมือนและความแตกต่างในรายละเอียดของการจัดการที่พิกสงฆ์อาคันตุกะ หรือจะทำการศึกษาในแง่ใช้หลักเกณฑ์ทางด้านนิคายทางพระพุทธศาสนาเปรียบเทียบก็ได้ เช่น เปรียบเทียบที่พิกสงฆ์อาคันตุกะในแบบนิคายมหายานและนิคายเถรวาท ส่วนประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องในระบบการจัดการที่พิกสงฆ์อาคันตุกะแต่ละด้าน สามารถเลือกทำการศึกษาโดยการเจาะจงในรายละเอียดบางเรื่องได้ เช่น ด้านการจัดการสภาพคล่องในเรื่องรายได้ ต้นทุน หรือแม้แต่บริบทอื่นที่เกี่ยวข้องภายในวัดอุทรายคำก็ได้ เช่น การศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธรูป พระสิ่งห้ายกของวัดอุทรายคำ เป็นต้น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

พระพุทธโฆษาจารย์. วิสุทธิมรรค เล่ม ๑ และ ๒. ทรงแปลโดย สมเด็จพระพุทธาจารย์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ปจำกัด, ๒๕๓๓.

พระสิริมังคลาจารย์. มงคลตฤทีปนี ทุติโย ภาค (บาลี). กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

พระอัครควัสเธร. สัททนีติธาดุมมาลา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม, ๒๕๔๕.

(๒) วิทยานิพนธ์

พระมหาจิรศักดิ์ จิรธมฺโม (แสงเงิน). “การศึกษาวิเคราะห์ปฏิสันถารในพระไตรปิฎก”. วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๒.

พระมหาหวมวด สุกกธมฺโม (โถมศรี). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องความเคารพ
ในพระพุทธศาสนา”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระมหาไพบุลย์ วิบุโล (เลิศฤทธิ์ ณะกุล), “การศึกษาแนวคิดเกี่ยวเสนาสนะในพระพุทธศาสนา”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระเจียน กันทะบุตร (ติคุชปญฺโญ), (“สังฆิกเสนาสนะ: ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับหมู่บ้าน”).
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ,สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.

๒. ภาษาอังกฤษ

Cambridge Advanced Learner's Dictionary. Kundli: Replika Press Pvt. Ltd., 2003.

Childers, R. Dictionary of the Pali Language. New Delhi: India, 1979.

Longman Dictionary of Contemporary English. London: Clays Ltd., St Ives plc,
1992.

Sethaputra So, New Model English-Thai Dictionary. Bangkok: Thaiwattanapanich,
1993.

T.W. Rhys Davids. The Pali Text Society's Pali-English Dictionary. London: Pali Text
Society Press, 1925.

Wehmeier, S. Oxford Advanced Learner's Dictionary. China: Oxford University
Press, 2005.